

Підсніжник

Іван Бунін

Іван Бунін

Підсніжник

Переклад Олександра Грязнова

Була колись Росія, було засніжене повітове містечко, була масляна – і був гімназистик Саша, якого мила, співчутлива тітонька Віра, що замінила йому рідну матір, називала підсніжником.

Була відлига, стояли теплі і вологі дні, російські, повітові, яких було вже так багато, багато в цьому старому степовому містечку, і приїхав до Саші батько із села.

Батько приїхав із глухого, заваленого заметами маєтку і, як завжди, зупинився на Єлецькому заїзді, у брудних і чадних номерах. Батько – чоловік великий і червонолиций, кучерявий і сивіючий, сильний і моложавий. Він ходить в довгих чоботах і в романівському кошуку, дуже теплому і дуже смердючому, що густо пахне овчиною і м'ятою. Він весь час збуджений містом і святом, завжди з блискучими від хмелю очима.

А Саші всього дев'ять років, і він воістину подібний до підсніжника не тільки в цих мерзенних номерах Єлецького заїзду, а і в усьому повітовому світі. Він такий незвичайний, особливий? Ні, анітрохи не особливий: хіба не кожному дає бог те дивне, райське, що є у немовляті, дитині, підлітку?

На ньому нова довга шинель, світло-сіра, з білими срібними гудзиками, новий синій кашкет зі срібними пальмовими гілочками над козирком: він ще у всьому, у всьому новачок! І як ця шинель, цей кашкет, ці гілочки личать йому – його небесно-блакитним, ясним очицям, його чистому, ніжному личку, новизні і свіжості усього його ества, його дитячому подиху, його довірливому, уважному погляду, що так недавно розкрився на божий світ, і непорочному звуку голосу, майже завжди запитальному!

Живе Саша "на хлібах" у міщанському будиночку. Сум, самотність, нудні, однакові дні у чужій сім'ї. Яке ж це щастя, яке свято, коли раптом біля воріт цього будиночка зупиняються сільські, набиті соломою сани, пара запряжених впротязь кошлатих сільських коней! З цього дня Саша переселяється до Єлецького заїзду.

Батько прокидається рано, наповнює весь номер, і без того задушливий, їдким тютюновим димом, потім кричить у коридор, вимагаючи самовар, п'є чай і знову палить, а Саша все спить і спить на дивані, відчуваючи, що можна спати скільки завгодно, що в гімназію іти не треба. Нарешті, батько ласкаво будить його, жартома стягує з нього ковдру. Саша молить дати поспати йому ще хоч одну хвилиночку, а потім відразу приходить до тям, сідає на дивані і, радісно оглядаючись, розповідає, що снилось йому, ніби у нього перездача іспиту з латині, але не в гімназії, а десь на

голуб'ятнику.

Вмившись, він стає струнко і поштиво, але неуважно хреститься і кланяється у кут, потім човгає батькові ніжною і цілує його велику руку. Він щасливий, він свіжий і чистий, мов ангел. Він кладе до склянки аж п'ять шматочків цукру, з'їдає цілий калач і знову човгає ніжною:

— Мерсі, татусю!

Він зовсім ситий, та батько вже одягає кожушок: пора іти на базар, до трактиру, — снідати. І, одягнувшись, вони виходять, кинувши теплий, повний диму номер відчиненим навстіж. Ой, яке ж гарне після кімнати зимове вологе повітря, що пахне святковим чадом із димових труб! І який довгий і чудовий день попереду!

У трактирі "чиста" половина на другому поверсі. І вже на сходах, надзвичайно крутих і конче затоптаних, чути, як багато у ній люду, як шалено носяться полові і який густий, гарячий чад стоїть усюди. І ось батько сідає, знявши шапку, розхриставши кожушок, і відразу замовляє декілька порцій, — селянку на сковороді, ляща в сметані, жареної наваги, — вимагає графин горілки, півдюжини пива і запрошує за стіл до себе знайомих: якихось рудих мужиків у кожухах, якихось чорнявих міщан у чуйках...

Здавалось би, яка мука сидіти у цьому чаду, в цій тісноті, серед нескінченних і незрозумілих розмов і сварок людей, що без міри п'ють, закусують і п'яніють! Скільки їх навкруг, цих мужиків, візників, товстих купців, худих баришників! Скільки червоних, розпарених їжею, горілкою і духотою облич, спітнілих лобів, кудлатих голів, густих борід, чуйок, сіряків, кожушків і кожухів, брудних чобіт і талих валянок, що розводять під табуретами цілі калюжі! Як усюди натоптано, наплювано, як дико і безглуздо кричать за деякими столиками і як ошаліли полові в білих штанях і сорочках, носячись туди і сюди зі сковородами і блюдами в руках, із задраними головами, і який спокійний тим часом тільки один високий і худий старик, що суворим і зірким командиром стоїть за стійкою! І, одначе, як непомітно летить цей щасливий день, як блаженно і широко розкриті блакитні дитячі очі!

А в понеділок все це відразу закінчується. Місто приймає сумирний і буденний вигляд, пустіє навіть базарна площа — і велике горе насувається на Сашу: батько від'їжджає.

Так, навіть прокинувся батько нині вже зовсім не таким, як прокидався в усі дні масляної. Він простий, тихий, чимось стурбований. Він збирається, розплачується. А там, у дворі, вже запрягають коней... Останній, найгірший час! Ось цієї хвилини раптом увійде коридорний:

— Подано, Миколо Миколайовичу!

І батько, громіздкий, товстий від ведмежої шуби, одягненої поверх кожушка, в чорних, вище колін, валянках і у великій боярській шапці, сяде на диван і скаже:

— Ну, присядьмо, Сашенька, і Христос з тобою.

І відразу знову встане і почне покvapливо хрестити, цілувати його, сувати руку до його губ...

А коні вже стоять край ганку. Вони кошлаті, вії у них великі, на вусах засохле тісто

- боже, який рідний, не міський, а сільський, зимовий, безкінечно милий вигляд у них! Милі, сільські і ці сани, набиті соломою! І візник вже стоїть у їх козлах, в бурому і грубому сіряку, одягненому на кожушок, з віжками і довгим батою у руках... Іще хвилина - і побіжать, побіжать ці коні, ці сани Успенською вулицею геть із міста, в сірі засніжені поля - і прощай, прощай, найщасливіший у житті тиждень!

— До побачення, Сашенька, Христос з тобою.

1927